

העזרה מהסוגיא

קידושין כא. – כח:

פרשת נצבים וילך ה'תשפ"ג

דף כא

◆ דין גאולה בקרובים:

- מוכר שדה אחוזה ובתי החצרים - נגאלים בקרובים, לרבי אליעזר הקרוב לא חייב לגאול ולרבי יהושע הקרוב חייב לגאול^א.
- עבד עברי הנמכר לעכו"ם - נגאל בקרובים והקרוב חייב לגאול^ב.
- עבד עברי הנמכר לישראל - לרבי לא נגאל בקרובים, לרבנן הגמ' מסתפקת האם נגאל בקרובים^ג.
- המוכר בית בבתי ערי חומה - אינו נגאל בקרובים^ד.

◆ דיני רציעה:

- במה רוצעים - לרבי בכלי ברזל, לרבי יוסי בר יהודה בכל הכלים ולא ב'סם'^ה.

☞ הערות ☞

א הגמ' מבארת שהמקור שמוכר שדה אחוזה נגאל בקרובים דכתיב 'כי ימוך אחיך ומכר מאחוזתו ובא גאלו הקרוב אליו וגאל את מוכר אחיו', והמקור שבתי החצרים נגאלים בקרובים דכתיב 'על שדה הארץ יחשב' כלומר שדינים כמו מוכר שדה אחוזה, ונחלקו רבי אליעזר ורבי יהושע בביאור הפסוק 'ואיש כי לא יהיה לו גואל': לרבי אליעזר הכוונה שיש קרוב והקרוב לא רוצה לגאול ומבואר שאין חובה על הקרוב לגאול, אמנם רבי עקיבא סובר שחובה על הקרוב לגאול דכתיב 'ובכל ארץ אחוזתם גאולה תתנו לארץ' ודורשים מיתור הפסוק שחובה על הקרוב לגאול, ולפי"ז כוונת הפסוק 'ואיש כי לא יהיה לו גואל' שהקרוב עני ולא יכול לגאול.

ב הגמ' מבארת שבעבד עברי הנמכר לעכו"ם כתוב במפורש גאולה בקרובים 'או דדו או בן דודו יגאלנו', והמקור שחובה על הקרובים לגאול דכתיב 'ובכל ארץ אחוזתם גאולה תתנו לארץ' ודורשים שכונת הפסוק לרבות שחובה על הקרובים לגאול (ואפילו לפי רבי אליעזר שסובר שמוכר שדה אחוזה רשות ביד הקרובים לגאול, מ"מ בעבד עברי הנמכר לעכו"ם חובה על הקרובים לגאול כדי שלא יטמע בין העכו"ם).

ג הגמ' מוסיפה שהדין שנאמר בעבד עברי הנמכר לעכו"ם שגאולת קרובים מוטלת על הקרוב ביותר דכתיב 'אחרי נמכר גאלה תהיה לו אחד מאחיו יגאלנו או דדו או בן דדו יגאלנו או משאר בשרו ממשפחתו יגאלנו או השיגה ידו ונגאל', נאמר גם במוכר שדה אחוזה וגם במוכר בית בבתי ערי חומה ולומדים זאת מיתור הפסוק 'יגאלנו יגאלנו'.

ד הגמ' מבארת שהצד שלפי רבנן עבד עברי הנמכר לישראל נגאל בקרובים משום שלומדים גזירה שווה 'שכיר שכיר', והצד שאינו נגאל בקרובים הוא שדורשים 'יגאלנו' לזה ולא לאחר.

ה הגמ' מבארת שלמרות שלענין גאולה לחצאים רבנן לומדים מוכר בית בבתי ערי חומה 'יגאלנו יגאלנו' משדה אחוזה, מ"מ לענין דין גאולה לקרובים לא לומדים, משום שה'יגאלנו' נאמר לגבי הדין של גאולה לחצאים ולא נאמר לענין הדין של גאולה בקרובים.

ה הגמ' מבארת שהמקור של רבי שרוצעים בכלי ברזל דכתיב 'ולקחת' כלל 'מרצע' פרט 'באזנו ובדלת' כלל ולכן דורשים 'כעין הפרט' שהוא כלי של ברזל, אמנם רבי יוסי בר יהודה דורש 'ריבוי מיעוט וריבוי' 'ולקחת' ריבוי 'מרצע' מיעוט 'באזנו ובדלת' ריבוי ולכן דורשים לרבות כל הכלים ולמעט 'סם'.

לקבלת העלון במייל B0527147396@gmail.com

- מקום הרציעה - ליוזן בריבי ב'תנוך', לחכמים ב'גובה של אוזן'.
- רציעת עבד כהן - לא רוצעים דכתיב 'ושב אל משפחתו' ודורשים ל'מוחזק שבמשפחתו' ואם ירצע יפסל לעבודה בבית המקדש.

◆ **עבד עברי כהן** - רבו יכול למסור לו שפחה כנענית.

◆ **דין כהן ב'יפת תואר':**

- ללישנא קמא:
 - ביאה ראשונה - מותר.
 - ביאה שניה - לרב מותר, לשמואל אסור'.
- ללישנא בתרא:
 - ביאה ראשונה - לרב מותר, לשמואל אסור.
 - ביאה שניה - אסור'.

דף כב

◆ **דיני 'יפת תואר':**

- זמן ההיתר של ביאה ראשונה - לרש"י לאחר שעשה את כל דיני יפת תואר, לתוס' במלחמה.
- דינים נוספים:
 - ההיתר של 'יפת תואר' נאמר רק באופן שבשעת המלחמה רצה לשאת אותה ולא באופן שבשעת המלחמה רצה לקחתה לשפחה דכתיב 'וראית בשביה'.
 - ההיתר של 'יפת תואר' נאמר בין באופן שהאשה היא פנויה ובין באופן שהיא אשת איש דכתיב 'אשת'.
 - ההיתר של 'יפת תואר' נאמר אפילו באשה שאינה יפה דכתיב 'וחשקת'.
 - ההיתר של 'יפת תואר' נאמר רק באשה אחת ולא בשתי נשים דכתיב 'בה'.
 - ההיתר של 'יפת תואר' הוא לקחת אותה לאשה לעצמו ולא לאביו או לבנו דכתיב 'לך'.

◆ **דיני רציעה:**

- צורת הרציעה - העבד מניח את האוזן על הדלת והאדון רוצע את האוזן עד שמגיע לדלת.
- דיני אמירה - העבד צריך לומר 'אהבתי את אדוני את אשתי ואת בני' כאשר נשאר זמן עבדות שהוא שווה פרוטה ולחזור ולומר לאחר שנשאר זמן עבדות שהוא פחות משווה פרוטה^ט.
- אשה ובנים - עבד יכול להרצע רק באופן שיש לו אשה ובנים ויכול לומר 'אהבתי את אדוני את אשתי ואת בני', ויש לאדונו אשה ובנים דכתיב 'כי אהבך ואת ביתך'.

הערות

- 1 הגמ' מבארת שהלישנא קמא סוברת שכהן מותר בביאה ראשונה כיון ש'לא דיברה תורה אלא כנגד יצר הרע', ושמואל סובר שב'ביאה שניה' אסור כיון שהיא גיורת שאסורה לכהן, ורב סובר שמותר 'הואיל ואישתרא אישתרא'.
- 2 הגמ' מבארת שהלישנא בתרא סוברת שכהן אסור בביאה שניה כיון שהיא גיורת שאסורה לכהן, והטעם של רב שמותר בביאה ראשונה כיון ש'לא דיברה תורה אלא כנגד יצר הרע', אמנם שמואל דורש 'וראית בשביה' 'והבאת אל תוך ביתך' שההיתר של ביאה ראשונה נאמר באופן שמותר ביאה שניה, אבל כהן שאסור בביאה שניה אסור גם בביאה ראשונה.
- 3 תוס' מבארים שהחידוש שההיתר של 'יפת תואר' נאמר גם ב'אשת איש' הוא למרות שאסורה באיסור עשה דכתיב 'ודבק באשתו' ולא באשת חברו, אבל לא נחשבת לאשת איש גמורה כיון שאין אישות לעובד כוכבים.
- 4 הגמ' מבארת שהמקור שהעבד צריך לומר 'אהבתי את אדוני את אשתי ואת בני' כאשר נשאר זמן עבדות שהוא שווה פרוטה, דכתיב 'ואם אמר יאמר העבד' ודורשים בזמן עבדות שיש עליו שווה פרוטה. והמקור שהעבד צריך לחזור ולומר לאחר שנשאר זמן עבדות שהוא פחות משווה פרוטה, דכתיב 'לא אצא חפשי' ודורשים שצריך אמירה בזמן סמוך ליציאה שנשאר זמן עבדות שהוא פחות משווה פרוטה.

- אהבה - עבד יכול להרצע רק באופן שהוא אוהב את רבו דכתיב 'אהבתי את אדוני' ורבו אוהב אותו דכתיב 'כי טוב לו עמך'.
- בריא:

- באופן שהעבד חולה והאדון בריא - אינו נרצע דכתיב 'כי טוב לו'.
- באופן שהעבד בריא והאדון חולה - אינו נרצע דכתיב 'כי טוב לו עמך'.
- באופן שהעבד והאדון חולים - הגמ' מסתפקת האם נרצע.
- ◆ **דיני מזונות של בניו ואשתו של העבד** - האדון חייב במזונותיהם דכתיב 'ויצא מעמך הוא ובניו עמו' ודורשים שבזמן העבדות האדון חייב במזונותיהם ולאחר שהעבד יוצא לחירות אינו חייב במזונותיהם.

◆ דיני קניית עבד כנעני:

- קנייני קרקע (כסף שטר חזקה) - נקנה דכתיב 'והתנחלתם אותם לבניכם אחריכם לרשת אחוזה' הוקש עבד כנעני לקרקע'.
- קנייני מטלטלים:
- חליפין ומשיכה - נקנה".
- הגבהה - לת"ק לא נקנה, לרבי שמעון נקנה.

דף כג

◆ דיני גר שמת והניח עבדים:

- לאבא שאול:
- עבד גדול:
- באופן שאין עבדות אחרים עליו' - זוכה בעצמו כיון שיש לו 'יד'.
- באופן שיש עבדות אחרים עליו' (כלומר שעושה מעשה עבדות עבור אדון אחר):
- לרש"י - האדון זוכה בו.
- לתוספות בתירוץ הראשון והשני - ללישנא קמא האדון זוכה בו, ללישנא בתרא העבד זוכה בעצמו.
- עבד קטן - לא יכול לזכות בעצמו כיון שאין לו 'יד', ובאופן שיש עבדות אחרים עליו האדון זוכה בו.
- לרבנן:
- לרש"י ותוספות בתירוץ הראשון - עבד גדול ועבד קטן יש להם 'יד' לזכות בעצמם ודינם כמו עבד גדול לאבא שאול.
- לתוספות בתירוץ השני - העבד זוכה בעצמו משום שמיתת האדון נחשבת כמו גט שהעבד זוכה בעצמו ואדם אחר לא יכול לזכות בו.

◆ דיני שחרור עבד כנעני:

- שטר:
- על ידי עצמו:
- לרבי מאיר ולרבנן - מועיל משום ש'גישו וידו באים כאחד'.

✽ הערות ✽

- י הברייתא מבארת שהצורה שעבד כנעני נקנה בחזקה הוא באופן שעשה לאדון מעשה עבדות כגון התיר לו מנעלו או שהעבד הגביה את האדון.
- הגמ' מבארת שבאופן שהאדון בא על שפחתו אינו קונה את השפחה בקנין חזקה שהשפחה הגביהה את האדון, משום שדין חזקה נאמר רק באופן שהעבד מצטער אבל בביאה השפחה נהנית, והגמ' מוסיפה שאפילו באופן שהאדון בא על שפחתו שלא כדרכה אינו קונה את השפחה: ללישנא קמא משום שהאשה נהנית גם בביאה שלא כדרכה, וללישנא בתרא דכתיב 'משכבי אשה' ודורשים היקש בין ביאה כדרכה לביאה שלא כדרכה.
- יא הגמ' מבארת שעבד כנעני גדול נקנה במשיכה רק באופן שהאדון משך את העבד אליו, ולא באופן שהאדון קרא לעבד והעבד בא משום שהעבד בא מדעת עצמו, אבל עבד כנעני קטן נקנה במשיכה בין באופן שהאדון משך את העבד אליו ובין באופן שהאדון קרא לעבד והעבד משום משום שאין לו דעת.

▪ לרבי שמעון בן אלעזר - לא מועיל משום ש'אין גיטו וידו באים כאחד'.

○ על ידי אחרים:

▪ מדעתו - מועיל.

▪ שלא מדעתו - לרבנן ורבי שמעון בן אלעזר מועיל משום שזכות לעבד לצאת מיד רבו לחרות, לרבי מאיר לא מועיל משום שחובה לעבד לצאת מיד רבו.

• בכסף:

○ על ידי עצמו - באופן שיש לעבד כסף ששייך לו (כגון שהקנו לו על מנת שאין לרבו רשות בו או על מנת שיצא בו לחירות לפי השיטת שהעבד זוכה בו ולא האדון) מועיל.

○ על ידי אחרים - מועיל בין מדעתו ובין שלא מדעתו.

◆ **דיני עבד ואשה שקיבלו מתנה:**

• עבד:

○ באופן שקיבל את המתנה בסתמא - המתנה שייכת לאדון.

○ באופן שקיבל את המתנה על מנת שאין לרבו רשות בו:

▪ לרב ששת - לרבי מאיר המתנה שייכת לאדון, לרבנן המתנה שייכת לעבד.

▪ לרבי אלעזר - המתנה שייכת לאדון.

○ באופן שקיבל מתנה על מנת שיצא בו לחרות:

▪ לרב ששת - המתנה שייכת לעבד.

▪ לרבי אלעזר - לרבי מאיר המתנה שייכת לאדון, לרבנן המתנה שייכת לעבד.

• אשה:

○ לפי התירוץ הראשון בתוס' - הדין כמו בעבד.

○ לפי התירוץ השני בתוס' - רבי אלעזר מודה לרב ששת.

דף כד

◆ **דין הוספת חומש במעשר שני:**

• באופן שפודה בעצמו:

○ באופן שפודה בכסף שלו:

▪ איש - צריך להוסיף חומש.

▪ אשה - לרש"י צריכה להוסיף חומש, לתוס' לא צריכה להוסיף חומש דכתיב 'איש' ולא אשה.

○ באופן שפודה בכסף של אחר - לא צריך להוסיף חומש דכתיב 'ואם גאל גאל איש ממעשרו' ולא אחר.

• באופן ששלח שליח לפדות:

☞ הערות ☞

יב הגמ' מבארת שהמקור של רבי שמעון בן אלעזר שלא מועיל לשחרר עבד על ידי נתינת השטר לידי הוא מגזירה שווה 'לה לה' מאשה ודורשים כמו שבאשה הבעל מוציא את הגט לרשות שלא שייכת לו גם בשחרור עבד האדון צריך להוציא את הגט לרשות שלא שייכת לו, אמנם רבי מאיר ורבנן דורשים שכמו שבאשה מועיל נתינת השטר ליד האשה כך בשחרור עבד מועיל נתינת השטר לידי של העבד.

הגמ' מבארת שלפי רבי שמעון בן אלעזר העבד לא יכול לקבל את הגט שלו מיד רבו, מ"מ העבד יכול לקבל גט בשביל חברו מרבו של חברו, ומימלא נחשב שהעבד ב'תורת' קבלת שטר ויכול לשלוח שליח לקבל את הגט מיד רבו שלו.

יג רש"י מבאר שלפי רבנן מועיל כסף על ידי אחרים שלא מדעתו כיון ש'זכות לעבד לצאת מיד רבו לחירות', אמנם הגמ' דנה מדוע לפי רבי מאיר שסובר שחובה לעבד לצאת לחירות מועיל כסף על ידי אחרים שלא מדעתו, ואביי מבאר שכמו שכסף קונה בעל כרחו של העבד כך הכסף יכול להוציא בעל כרחו של העבד, ורבה מבאר שהשחרור של כסף נעשה על ידי קבלת האדון ולכן לא צריך את דעת העבד.

○ באופן שהשליח פודה בכסף של המשלח - צריך להוסיף חומש.

○ באופן שהשליח פודה בכסף של השליח - לא צריך להוסיף חומש דכתיב 'ואם גאל גאל איש ממעשרו ולא אחר'.

◆ דיני יציאת עבד כנעני בראשי איברים:

• באלו איברים עבד יוצא:

○ שן - יוצא לחירות אמנם ב'שן דחלב' לא יוצא לחירות.

○ עין:

▪ הקדמה - ישנם חמש דרגות בראיית העין א. עין בריאה. ב. עין כחושה ויכול להשתמש בה. ג. עין כחושה ולא יכול להשתמש בה. ד. עין שלא רואה בה. ה. באופן שהוציאו את העין.

▪ באופן שהיה לעבד עין בריאה והאדון סימא את העין שהעבד לא יכול להשתמש בה - יוצא לחירות.

▪ באופן שהיה לעבד עין כחושה שיכול להשתמש בה והאדון סימא את העין שלא רואה בה - יוצא לחירות.

▪ באופן שהיה לעבד עין שלא רואה בה והאדון הוציא את העין - יוצא לחירות.

○ אוזן - באופן שהאדון חירש את העבד יוצא לחירות^ט.

○ עשרים וארבעה ראשי איברים - באופן שהאדון הפיל אחד מהם יוצא לחירות, וכן באופן שהאדון תלש בזקן העבד ודלדל עצם יוצא לחירות^{טז}.

• עבד שיצא בראשי איברים האם צריך גט שחרור:

○ לרבי שמעון - צריך גט שחרור משום שלומד 'שילוח שילוח' מאשה.

○ לרבי מאיר - לא צריך גט שחרור משום דכתיב 'לחפשי ישלחנו' העבד נהיה חפשי לפני הגט שחרור.

○ ל'מכריעים לפני חכמים' - באופן שיצא בשן ועין לא צריך גט שחרור, באופן שיצא בשאר ראשי איברים צריך גט שחרור^{יז}.

• יציאת עבד בראשי איברים באופן שהאדון שהתכוון לטובה:

○ באופן שהאדון התכוון לטובה ולא התכוון לעין (כגון שהושיט ידו למעי שפחתו וסימא עובר שבמעיה) - לא יוצא לחירות.

○ באופן שהאדון התכוון לטובה והתכוון לעין (כגון שהתכוון לרפאות את העין וסימא את העין) או באופן שהאדון לא התכוון לטובה

ולא התכוון לעין (כגון שהייתה אבן מונחת בחיקו ונפלה) - לרבנן יוצא לחירות, לרבי שמעון בן גמליאל לא יוצא לחירות^{יח}.

✽ הערות ✽

יד בדברי הגמ' מבואר שבאופן שאשה פודה פירות מעשר שני של הבעל והכסף שייך לבעל צריכה להוסיף חומש, ובאופן שהכסף שייך לה (כגון שהקנו לה את הכסף על מנת שאין לבעלה רשות בה או על מנת שתפדה בו את המעשר לפי השיטות שהאשה קונה את הכסף) אינה מוסיפה חומש, ובאופן שהכסף הוא של נכסי מלוג: לרש"י לא צריכה להוסיף חומש כיון שהקין של האשה, לתוס' צריכה להוסיף חומש כיון שהפירות שייכים לבעל.

ובדברי הגמ' מבואר שבאופן שהאשה ירשה פירות של מעשר שני: לרבי מאיר ש'מעשר ממון גבוה' המעשר שייך לאשה והבעל לא אוכל פירות כדן נכסי מלוג ומימלא באופן שפודה בכסף של הבעל לא צריכה להוסיף חומש, ולרבנן ש'מעשר ממון הדיוט' המעשר שייך לבעל כדן נכסי מלוג ואוכל פירות ובאופן שפודה בכסף של הבעל צריכה להוסיף חומש.

טו בדברי הגמ' מבואר שהדן שעבד יוצא באופן שהאדון סימא את עינו או חירשו נאמר רק באופן שהאדון הכה את העין או את האוזן, אבל באופן שהאדון הכה כנגד העין והעבד התעורר או שהכה כנגד האוזן והעבד התחרש לא יוצא לחירות משום ד'איהו דאבעית אנפשיה'.

טז הגמ' מבארת שהמקור שעבד יוצא בהוצאת עשרים וארבעה ראשי איברים הוא מ'ריבוי מיעוט וריבוי דכתיב 'כי יכה' ריבוי 'את עין עבדו או את עין אמתו' מיעוט 'לחפשי ישלחנו' ריבוי ולכן מרבים כל מום שבגלוי ואינו חוזר.

הגמ' מבארת שבאופן שהיה לעבד אצבע מיותרת ש'נספרת על גב היד' והאדון הפיל אותה יוצא לחירות, ובאופן שהאצבע 'לא נספרת על גב היד' לא יוצא לחירות.

יז תוס' בתירוח הראשון מבארים שלפי ה'מכריעים לפני חכמים' מדאורייתא עבד שיצא בראשי איברים לא צריך גט שחרור, אמנם מדרבנן באופן שיצא בשן ועין שהם מפורשים בפסוק לא צריך גט שחרור, ובאופן שיצא בשאר ראשי איברים צריך גט שחרור משום שיש חשש שהאדון יראה את העבד בשוק ויקרא לו 'עבד'. אמנם תוס' בתירוח השני מבארים שלפי ה'מכריעים לפני חכמים' מדאורייתא באופן שיצא בשן ועין לא צריך גט שחרור ובאופן שיצא בשאר ראשי איברים צריך גט שחרור, משום ששן ועין שכתובים בפסוק לפני המילה 'לחפשי' דורשים בהם שנעשה חפשי ללא גט שחרור, אבל שאר ראשי איברים שהתרכבו מהמילה 'ישלחנו' וכתובים לאחר המילה 'לחפשי' דורשים שנעשה חפשי על ידי גט שחרור.

יח תוס' מבארים שרבנן דורשים מהפסוק 'ושחתה' שבאופן שיש תרתי לטיבותא (שהאדון התכוון לטובה ולא התכוון לעין) לא יוצא לחירות, אמנם רבי שמעון בן גמליאל דורש 'ושחתה' שאפילו באופן שיש חדא לטיבותא (שהאדון התכוון לטובה והתכוון לעין או באופן שהאדון לא התכוון לטובה ולא התכוון לעין) לא

דף כה

◆ דין יציאת עבד כנעני בראשי איברים:

- לשון - לת"ק לא יוצא לחירות, לרבי ובן עזאי יוצא לחירות.
- ביצים:
 - לת"ק ובן עזאי ורבי אליעזר - לא יוצא לחירות.
 - לרבי ורבי יהודה - יוצא לחירות.
 - לרבי יוסי - 'מעוך וכתות' יוצא לחירות כיון שניכר מבחוץ, 'נתוק וכות' לא יוצא לחירות כיון שלא ניכר מבחוץ.

◆ דין 'לשון' לענין טומאה וטהרה:

- טומאה שנגעה בלשון - האדם נטמא משום שנחשבת גלויה ולא נחשבת בית הסתרים^ט.
- לענין טבילה - הלשון לא נחשבת גלויה ולכן לא צריך שיכנסו מים לתוך הפה^י.
- לענין הזאה - לרבי נחשבת גלויה כמו בטומאה, לרבנן לא נחשבת גלויה כמו בטבילה^{יא}.

◆ קניני בהמה:

- בהמה גסה:
 - לרבי מאיר ורבי אליעזר ורבנן במשנה - במסירה^{יב}.
 - לרבנן בברייתא - במשיכה.
 - לרבי שמעון - בהגבהה^{יג}.
- בהמה דקה:
 - לרבנן במשנה ולרבנן ובברייתא - במשיכה.
 - לרבי מאיר ורבי אליעזר ורבי שמעון - בהגבהה^{יד}.

✽ הערות ✽

יוצא לחירות.

ט הגמ' מבארת שהמקור שטומאה שנגעה בבית הסתרים לא מטמאה דכתיב 'וכל אשר יגע בו הזב וידיו לא שטף במים' ודורשים שנטמא רק באופן שהטומאה נגעה במקום גלוי כמו ידיו ולא בבית הסתרים, והסיבה שלשון נחשבת גלויה כיון שאפשר להוציאה לחוץ.

כ הגמ' מבארת שהמקור שהמים צריכים לגעת במקום גלוי דכתיב 'ורחץ בשרו במים חיים' ודורשים בכל מקום גלוי כמו בשר, אמנם מאידך כתוב 'ורחץ במים את כל בשרו' ודורשים שצריך שהפה יהיה 'ראוי לביאת מים' ולכן באופן שהיה חציצה בתוך הפה אינו נטהר.

רש"י מבאר שהסיבה שהלשון לא נחשבת גלויה לענין טבילה משום שאי אפשר להוציא את כל הלשון החוצה, וא"א לומר שצריך שיגעו מים רק בחלק מהלשון משום שלא מצינו טבילה לחצי איבר.

כא הגמ' מבארת שהמקור של רבי שלשון נחשבת גלויה לענין הזאה כמו טומאה דכתיב 'הזהה הטהר על הטמא ביום השלישי וביום השביעי וחטאו ביום השביעי וכבס בגדיו ורחץ במים וטהר בערב' ורבי דורש היקש בין הזאה לטומאה דכתיב 'על הטמא' וכתוב 'וחטאו', והמקור של רבנן שלשון לא נחשבת גלויה לענין הזאה כמו טבילה משום שדורשים היקש בין הזאה לטבילה דכתיב 'וחטאו' וכתוב 'ורחץ במים'.

כב נחלקו רש"י ותוס' בצורת קנין מסירה: לרש"י הבעלים מוסרים ללוקח את האפסר של הבהמה, לתוס' הבעלים אומרים ללוקח 'לך חזק וקני' והלוקח הולך ומחזיק את האפסר של הבהמה.

כג רש"י מבאר שלפי רבי שמעון אפשר לקנות פיל בהגבהה באופן שיעלה את הפיל על חבילי זמורות שלשה טפחים (רש"י סובר ששיעור הגבהה הוא שלשה טפחים, אמנם תוס' חולקים ששיעור הגבהה הוא טפח), ותוס' מבארים שלפי רבי שמעון אפשר לקנות פיל בהגבהה באופן שיגביה חבילי זמורות והפיל יקפוץ בשביל לקחתם לאוכלם.

הגמ' מבארת שלפי רבי שמעון אפשר לקנות בהמה גסה גם בקנין בחליפין או באופן ששוכר את מקום הבהמה או באופן שמניח כלים תחת רגלי הבהמה.

כד רש"י מבאר שהגבהה עדיפה ממשכה ומסירה, ולכן לפי השיטות שמועיל הגבהה הכוונה הגבהה ולא מסירה ומשיכה, וכן רש"י מבאר שמסירה עדיפה ממשכה, ולכן לפי השיטות שמועיל מסירה הכוונה דווקא מסירה ולא משיכה, ולפי השיטות שמועיל משיכה הכוונה משיכה וכ"ש מסירה. אמנם תוס' חולקים על דברי רש"י וסוברים שמשכה עדיפה ממסירה, ולכן לפי השיטות שמועיל מסירה הכוונה מסירה וכ"ש משיכה, ולפי השיטות שמועיל משיכה הכוונה משיכה ולא מסירה.

דף כו

◆ דיני קניני שדה:

- כסף:
- במקום שלא כותבים שטר - קונה^כ.
- במקום שכותבים שטר - לא קונה בכסף אלא בשטר^כ.
- שטר:
- במכר - לא קונה משום שהמוכר לא סומך דעתו עד שיקבל את המעות, אמנם ב'מוכר שדהו מפני רעתה' קונה.
- במתנה - קונה^כ.
- חזקה:
- באופן שקונה שדה אחת - קונה^כ.
- באופן שקונה עשר שדות בעשר מדינות - באופן ששילם את כל הכסף קונה, באופן שלא שילם את כל הכסף לא קונה.

◆ דיני קרקע קטנה:

- פאה - חייב אפילו באופן שיש קרקע כל שהוא^כ.
 - ביכורים - באילן חייב בביכורים באופן שיש ט"ז אמה קרקע, בחטה חייב בביכורים באופן שיש קרקע כל שהוא^ל.
 - פרוזבול - אפשר לכתוב פרוזבול אפילו באופן שיש ללוה קרקע כל שהוא^ל.
 - קנין אגב - מועיל אפילו באופן שיש קרקע כל שהוא.
- ◆ קנין סודר שלא בפני הקונה - לתירוץ אחד בתוס' לא מועיל, לתירוץ שני בתוס' מועיל.

דף כז

◆ דיני קנין אגב במטלטלים:

- באופן שהמטלטלים לא נמצאים על הקרקע - קונה^כ.
- באופן שלא אמר לשון 'אגב' - לא קונה.
- באופן שמוכר את השדה ונותן את המטלטלים במתנה - כן
- באופן שמקנה את השדה לאדם אחד ואת המטלטלים לאדם אחר - הגמ' מסתפקת.
- האם צריך לשלם דמי המטלטלים - באופן שמוכר את המטלטלים קונה רק לאחר ששילם את דמיהן, ובאופן שנותן את

⊕ הערות ⊕

- כה הגמ' מבארת שהמקור שקנין כסף קונה בקרקע דכתיב 'שדות בכסף יקנו'.
- כו הגמ' מבארת שהסיבה שבמקום שכותבים שטר לא קונה בכסף, משום שהקונה לא סומך דעתו עד שיכתבו את השטר, אמנם באופן שהקונה פירש להדיא שסומך דעתו קונה בכסף, וכן הקונה יכול לעשות תנאי 'אי בעינא בכספא איקני אי בעינא בשטרא איקני'.
- כז הגמ' מבארת שהמקור שקנין שטר קונה בקרקע דכתיב 'ואקח את ספר המקנה'.
- כח הגמ' מבארת שהמקור שקנין חזקה קונה בקרקע דכתיב 'ושבו בעריכם אשר תפשתם' ודורשים שתפסו על ידי הישיבה, או מהפסוק 'וירשתם אותה וישבתם בה' ודורשים שירשו על ידי הישיבה.
- כט תוס' מביאים שבדברי הירושלמי מבואר שחייב פאה בקרקע כל שהוא נאמר באופן שגדל בקרקע זו קנה אחד שיש בו חמשה שבולות, אבל באופן שגדל שבולת אחת אין חייב משום שחייב פאה חל לאחר הקצירה ובאופן זה לאחר הקצירה לא נשאר שיעור לפאה.
- ל תוס' מבארים שחייב ביכורים נאמר באופן שיש קרקע כשיעור 'עיקר היניקה' ולכן באילן מספיק ט"ז אמה ובחטה מספיק קרקע כל שהוא, ולא צריך קרקע כשיעור 'כל היניקה'.
- לא רש"י מבאר שהסיבה שרבנן תיקנו שלא כותבים פרוזבול באופן שאין ללוה קרקע משום שהלוואה זו אינה שכיחא, אבל באופן שיש ללוה קרקע אפילו כל שהוא שהלוואה זו שכיחא כותבים פרוזבול, אמנם תוס' מבארים שהסיבה שכותבים פרוזבול על קרקע כל שהוא משום שהמלווה יכול לגבות ולחזור ולגבות לאחר שהיתומים יפדו את הקרקע ממנו.
- לב הגמ' [כו א] מבארת שהמקור שקנין אגב קונה במטלטלים דכתיב 'ויתן להם אביהם מתנות וגו' עם ערי מצורות ביהודה'.

- ◆ קניית 'עשר שדות בעשר מדינות' - באופן שמוכר את השדות קונה רק לאחר ששילם את דמיון, ובאופן שנותן את השדות במתנה קונה.
- ◆ דין שבועה - אין נשבעים על הקרקעות, אמנם באופן שצריך להשבע על המטלטלים מגלגלים עליו שבועה על הקרקעות².

דף כח

◆ דיני קניין חליפין:

- כלי - אפשר לעשות.
- פירות - לרב ששת אפשר לעשות, לרב נחמן אי אפשר לעשות.
- בהמה - לרש"י דינה כפירות, לתוס' דינה ככלילד.
- מטבע - אי אפשר לעשות.

◆ דיני קניית מטלטלים:

- לרבי יוחנן - מדאורייתא נקנים בכסף ומדרבנן נקנים במשיכה³.
- לריש לקיש - מטלטלים נקנים במשיכה מדאורייתא⁴.

✽ הערות ✽

לג הגמ' מבארת שעולא סובר שהמקור של גלגול שבועה באיסורים הוא מסוטה שכתוב בה 'ואמרה האשה אמן אמן' ודורשים שהבעל משיבוע אותה גם על הזנות שזינתה בזמן שהייתה ארוסה, תוס' מוסיפים שיש אמוראים שחולקים על עולא וסוברים שהמקור של גלגול שבועה באיסורים הוא מסוטה שהבעל משיבוע אותה גם על זנות שזינתה מ'איש אחר' והכוונה אפילו קטן.

הגמ' מוסיפה שהמקור של עולא שכוונת התורה שהבעל משיבוע גם על זנות שהייתה בזמן אירוסין, משום שעולא סובר שאי לבאר שכוונת התורה שהאשה נסתרה בזמן האירוסין והבעל השקה אותה בזמן האירוסין, דכתיב 'תחת אישך' ודורשים שאפשר להשקות רק נשואה ולא ארוסה. וכן אי אפשר לבאר שכוונת התורה שהאשה נסתרה בזמן האירוסין ונשאת והבעל בא עליה והשקה אותה לאחר מכן, דכתיב 'ונקה האיש מעוון' ודורשים שרק בזמן שהבעל 'נקי מעוון' יכול להקשות ולא באופן ש'אינו נקי מעוון' שבא עליה לאחר שנסתרה. ורש"י מוסיף שאי אפשר לבאר שכוונת התורה שהאשה נסתרה בזמן האירוסין ונשאת והבעל לא בא עליה והשקה אותה לאחר מכן, דכתיב 'מבלעדי אישך' ודורשים ש'קדמה שכיבת בעל לבועל' כלומר שהבעל בא עליה, ורש"י מוסיף שעולא סובר שלא מסתבר לבאר שכוונת התורה שהבעל בא על האשה בזמן האירוסין לפני שנסתרה. תוס' חולקים על דברי רש"י וסוברים שעולא סובר שאפשר לבאר שכוונת התורה שהבעל בא על האשה בזמן האירוסין, אמנם אי אפשר לבאר שכוונת התורה באופן זה, משום שעולא סובר ש'אין חופה לפסולת' ומימלא לא חל הנישואין.

הגמ' מוסיפה שהמקור של גלגול שבועה בממונות באופן שטוען טענת ודאי (כגון שתובע שהקרקע שביד חברו שייכת לו) הוא בק"ו מסוטה, שהרי סוטה נשבעת רק באופן שיש שני עדים שנסתרה ואילו ממון נשבעים אפילו באופן שיש עד אחד. והמקור של גלגול שבועה בממונות באופן שטוען טענת ספק (כגון שבועת השותפים) הוא 'במה מצינו' שכמו שבשבועת סוטה 'עשה בה ספק כודאי' כך שבועה בכל התורה 'עשה בה ספק כודאי'.

תוס' מוסיפים שהדין שנשבעים על טענת ספק נאמר רק באופן שיש סיבה לחשוש (כגון שותף שיש חשש שגנב מממון השותפות), אבל באופן שאין סיבה לחשוש אי אפשר להשיבוע.

לד נחלקו רש"י ותוס' בביאור המחלוקת של רב ששת ורב נחמן האם פירות עושים חליפין: לרש"י נחלקו בכל דבר חוץ מכלי, לתוס' נחלקו בכל דבר שלא משתמשים בגופו, אבל בדבר שמשתמשים בגופו כמו בהמה נחשבת כמו כלי שעושים בה חליפין.

לה הגמ' מבארת שרבי יוחנן סובר שהטעם שחכמים תיקנו שכסף לא יקנה, משום שיש חשש שהקונה ישלם כסף עבור חיטים ולאחר מכן יהיה שריפה בבית המוכר והמוכר לא יטרח להציל, ותוס' מוסיפים שחכמים לא תיקנו שכסף ומשיכה יקנו, משום שיש חשש שהקונה ימשוך את החיטים לפני שישלם את הכסף ולאחר מכן יהיה שריפה בבית הלוקח והלוקח לא יטרח להציל.

תוס' מבארים שהחשש של שריפה שייך רק בחיטים, אבל במעות לא שייך חשש זה משום שהמקבל מעות נחשב כשומר חנים וצריך לשמור את המעות בקרקע.

הגמ' מוסיפה שלמרות שלפי ריש לקיש בדרך כלל מטלטלים לא נקנים בכסף, מ"מ באופן שראובן היה חייב לשמעון מעות ואמר שמעון לראובן שימכור לו מטלטלים תמורת החוב, המטלטלים נקנים בכסף משום שאופן זה הוא 'לא שכוח' ומימלא בו לא תיקנו שכסף לא קונה.

לו הגמ' [כו א] מבארת שהמקור שמטלטלים נקנים במשיכה לפי ריש לקיש דכתיב 'וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך' ודורשים דבר הנקנה מיד ליד.